

**Polskie
zwycięstwo**
*dla wolności
Europy*

HISTORIA
POLSKA
ZBROJNA

MARIUSZ
BŁASZCZAK
minister obrony
narodowej

SZANOWNI PAŃSTWO,

Sto lat temu nasz naród i odradzająca się po latach niewoli Rzeczpospolita dały przykład niebywalej sprawności, męstwa i odpowiedzialności za losy Europy i świata. To o bagniet polskiego żołnierza rozbiła się bolszewicka siła, a wraz z nią na wiele lat została powstrzymana zbrodnicza ideologia czerwonej rewolucji. Zwyciężyliśmy wsparci „geniuszem wodza, męstwem żołnierza i wysiłkiem narodu”. Dokonało tego pokolenie naszych przodków, które na zawsze pozostanie symbolem polskiej odwagi i jedności. Warto dziś, w stulecie Bitwy Warszawskiej, postarać się, by pamięć o niej była obecna w każdym polskim domu. By każdy Polak czuł się odpowiedzialny za przekazywanie i podtrzymywanie tej tradycji. By każdy z nas, szczególnie 15 sierpnia, w dniu, w którym obchodzimy Święto Wojska Polskiego, pomyślał z wdzięcznością i szacunkiem o naszych żołnierzach. Bo to ich wysiłek, krew i ofiara leżą u podstaw naszej niepodległości. Niech pamięć o nich przetrwa w polskich sercach!

**Cześć i chwała
Bohaterom!**

SŁUŻYMY
NIEPODLEGŁEJ

Było to starcie dwóch cywilizacji. Zimą 1919 roku naprzeciw siebie stanęły Wojsko Polskie i Armia Czerwona, która zamierzała nieść płomień komunistycznej rewolucji na Zachód. Po zakończeniu I wojny światowej bolszewicy na mocy tajnego porozumienia przejmowali ziemie opuszczone przez wojska niemieckie. W ramach operacji „Cel Wisła” Armia Czerwona konsekwentnie posuwała się na zachód, aż 14 lutego 1919 roku, w okolicach Mostów na Białorusi, natknęła się na polskich żołnierzy. Starcie rozpoczęło kilkunastomiesięczną wojnę. W maju następnego roku armia Rzeczypospolitej, wspierana przez sojuszniczą armię Ukraińskiej Republiki Ludowej, dotarła do Kijowa, po czym Polacy zostali odepchnięci z powrotem aż pod Warszawę, gdzie w sierpniu 1920 roku rozegrała się decydująca bitwa. Dzięki śmiałemu manewrowi polska armia zdołała z niej wyjść zwycięsko. Działania zbrojne zakończyły się rozejmem zawartym w październiku 1920 roku, wojna zaś – traktatem pokojowym paraflowanym w Rydze w marcu następnego roku.

Polskie zwycięstwo

*dla wolności
Europy*

1920-2020

BITWA WARSZAWSKA

PŁK WŁADYSŁAW
BELINA-
-PRAŻMOWSKI

**Polskie
zwycięstwo**
*dla wolności
Europy*

PŁK WŁADYSŁAW BELINA- -PRAŻMOWSKI (1888–1938)

Tak pisał o nim Andrzej Strug: „Belina o twarzy smagłej, oliwkowej, osmaganej wichrem, niby skromny, a właściwie wyzywający, dziki i radosny, bohaterski a bezczelny, jak gdyby zawsze czekający szalonego rozkazu ze strony Komendanta, rozkazu, żeby tym półtora szwadronem rozbić korpus rosyjski, zdobyć warowną twierdzę. Belina ze źdźbłem słomy na portkach i w czuprynie, zionący koniem i czarką wódki wypitą na śniadanie”. Zagończyk pierwszej klasy, a przy tym mający fart dowódca, do którego Ignęli żołnierze. Twórca 1 Pułku Ułanów Legionów Polskich, w wojnie polsko-bolszewickiej nie zawiódł swego Komendanta. O zdobyciu przezeń Wilna 20 kwietnia 1919 roku Piłsudski pisał: „Jest to najpiękniejszy czyn wojenny, dokonany w tej wojnie przez polską jazdę”. W 1920 roku dowodził 1 Brygadą Jazdy w składzie Armii Rezerwowej, która powstrzymała pierwszą ofensywę armii Tuchaczewskiego na Białorusi.

Virtuti Militari

GEN. STANISŁAW
BUŁAK-
-BAŁACHOWICZ

**Polskie
zwycięstwo**

*dla wolności
Europy*

GEN. STANISŁAW BUŁAK- -BAŁACHOWICZ (1883–1940)

Awanturnik, wolny duch, żołnierz szaleńczo odważny, zjadły antykomunista. Podczas wojny polsko-bolszewickiej wraz ze swoimi ludźmi działał na Polesiu. Grasował na tyłach wroga, siejąc popłoch w jego szeregach. Własnymi siłami zajął Pińsk. Wcześniej Bułak-Bałachowicz służył w carskiej armii, przez krótki czas wspierał bolszewików, wreszcie walczył przeciwko nim w Estonii. Po podpisaniu estońsko-bolszewickiego porozumienia na czele 800 żołnierzy – ubranych w różne mundury: Rosjan, Białorusinów, Estończyków, Łotyszy, Litwinów i Polaków – przedarł się przez rosyjskie linie, a jego oddziały uzyskały status Ochotniczej Sprzymierzonej Armii. W jej szeregi wstępowali ochotnicy rekrutujący się spośród jeńców i dezertierów z Armii Czerwonej. Walkę przeciwko bolszewikom Bułak-Bałachowicz kontynuował nawet po polsko-sowieckim zawieszeniu broni. Proklamował wówczas powstanie efemerycznej Białoruskiej Republiki Ludowej.

**Krzyż
Waleczności
Armii**

KPT. MERIAN
COOPER

**Polskie
zwycięstwo**
*dla wolności
Europy*

KPT. MERIAN COOPER (1893–1973)

Piloci myśliwscy Wielkiej Wojny byli ostatnimi rycerzami, którzy w walce przestrzegali kodeksu honorowego. Niewątpliwie takim rycerzem był Amerykanin Merian Caldwell Cooper. Po zakończeniu wojny przyjechał do ojczyzny amerykańskiego bohatera, gen. Kazimierza Pułaskiego, z którym jego prapradziad, płk John Cooper, walczył wspólnie pod Savannah. Skrzyknął kilku kolegów i jesienią 1919 roku wszyscy wstąpili ochotniczo do 7 Eskadry Lotniczej – Eskadry Myśliwskiej im. Tadeusza Kościuszki. Amerykanie ze swymi samolotami uprzykrzali życie armii konnej Budionnego. 13 lipca 1920 roku myśliwiec Coopera został zestrzelony, a on sam dostał się do niewoli, po czym uciekł z niej i przedarł się do Polski. Jako generał brygadier amerykańskich sił powietrznych nigdy nie zapomniał o swym polskim epizodzie. Kiedy tylko mógł, odwiedzał w Anglii lotników Dywizjonu 303, który nosił barwy 7 Eskadry.

Virtuti Militari

RTM. JERZY
DĄMBROWSKI

**Polskie
zwycięstwo**
*dla wolności
Europy*

RTM. JERZY DĄMBROWSKI (1889–1940)

W II Rzeczypospolitej ppłk Jerzy Dąmbrowski „Łupaszka” był prawdziwą legendą. Pamiętano jego kawaleryjskie rajdy przeciwko bolszewikom i Litwinom z lat 1918–1920. Zwłaszcza Sowieci bali się go jak ognia, gdyż ten syn majora rosyjskiej kawalerii i rosyjskiej księżniczki znany był z wielkiej awersji do bolszewickich komisarzy. Ten iście sienkiewiczowski typ zagończyka wraz z bratem Władysławem na początku 1919 roku sformował Wileński Oddział Wojsk Polskich. Nieuchwytni bracia szarpali bolszewickie wojska od Grodna po Brześć Litewski. W czerwcu 1919 roku oddział „Łupaszki” stał się formacją regularną i jako 13 Pułk Ułanów Wileńskich dalej bił się z Armią Czerwoną. Podczas ofensywy bolszewickiej latem 1920 roku bracia Dąmbrowscy sformowali 211 Pułk Ułanów, którego dowódcą został mjr Władysław, a rtm. Jerzy jego zastępcą. Pułk ten jesienią 1920 roku wszedł w skład Wojska Litwy Środkowej.

Virtuti Militari

MJR CHARLES
DE GAULLE

**Polskie
zwycięstwo**
*dla wolności
Europy*

MJR CHARLES DE GAULLE (1890–1970)

Przyszły generał, wódz Wolnych Francuzów i prezydent Republiki Francuskiej, pierwszy raz trafił do Polski w maju 1916 roku jako jeńiec, wzięty przez Niemców do niewoli pod Verdun, lecz po kolejnej nieudanej próbie ucieczki wywieziono go do obozu dla niepokornych jeńców w Bawarii. Wkrótce po powrocie z niewoli de Gaulle zaciągnął się do Chasseurs Polonais, czyli 5 Pułku Strzelców Polskich w Sillé-le-Guillaume we Francji. Do Polski trafił w maju 1919 roku wraz z Błękitną Armią gen. Hallera. Ponieważ był świetnym teoretykiem wojennym, prowadził wykłady dla polskich oficerów. Na początku 1920 roku wrócił do Paryża. Został tam odznaczony Legią Honorową. Do Polski powrócił w tym samym roku wraz z gen. Maximem Weygandem. Wziął czynny udział w wojnie polsko-bolszewickiej jako oficer zwiadu. Zobaczył wówczas męstwo polskich żołnierzy i kunszt kadry dowódczej.

Virtuti Militari

CHOR. WŁADYSŁAW
GOLICZEWSKI

**Polskie
zwycięstwo**

*dla wolności
Europy*

CHOR. WŁADYSŁAW GOLICZEWSKI (1900–1945)

Był to typowy podoficer z lat dwudziestych XX wieku, a zarazem nietypowy człowiek. Typowe było to, że jak wielu ówczesnych młodych ludzi, mając niespełna 18 lat, w 1918 roku wstąpił do odrodzonego Wojska Polskiego. Rok później, jako plutonowy 33 Pułku Piechoty 8 Dywizji Piechoty, przeszedł chrzest bojowy na Białorusi. O tym pierwszym doświadczeniu pisał: „Masz teraz bracie wszystko, czegoś tylko chciał od wojny. Masz nieznany teren, masz prawdziwe ostre granaty, masz dobrze zamaskowanego w kartoflach bolszewika, a nad głową straszny świst stalowego deszczu”. Był – o czym świadczą te słowa – sierżantem obdarzonym talentem literackim. Dzięki jego książce „Walecznych tysiąc” można poznać wojnę polsko-bolszewicką z perspektywy okopów. Goliczewski doświadczył także gehenny niewoli, z której udało mu się uciec. 4 lipca został ciężko ranny pod Laszkowem. Dla niego wojna się wówczas skończyła.

Krzyż Walecznych

SANITARIUSZKA
TERESA
GRODZIŃSKA

**Polskie
zwycięstwo**
*dla wolności
Europy*

SANITARIUSZKA TERESA GRODZIŃSKA (1899–1920)

Na liście strat Wojska Polskiego z lat 1918–1920 wśród 50 tys. poległych żołnierzy widnieją nazwiska 40 kobiet. Między innymi sanitariuszki Teresy Grodzińskiej, ochotniczki w wojnie bolszewickiej, która zginęła męczeńską śmiercią 1 września 1920 roku. Kilka dni wcześniej przenosiła rannych przez płonący, ostrzeliwany przez wroga, most na Huczwie w Hrubieszowie. Gdy ewakuowała rannych na tyły w niedalekich Stefankowicach, wpadła w ręce bolszewików. Uwięziona w stodole w Czortowicach, przez kilka godzin samotnie broniła się siekierą przed atakującymi ją żołnierzami, zabijając dwóch z nich, po czym została rozsiekana przez wrogów. Pochowano ją w Chełmie, w tymczasowym grobie zwieńczonym napisem: „Cześć Ci, Męczennico”. Uroczysty pogrzeb w rodzinnym Radomiu zgromadził tłumy. Oprócz mieszkańców miasta szli w kondukcje pogrzebowym uratowani przez Grodzińską żołnierze. Była jedną z pierwszych kobiet odznaczonych Orderem Virtuti Militari.

Virtuti Militari

GEN. JÓZEF
HALLER

**Polskie
zwycięstwo**
*dla wolności
Europy*

GEN. JÓZEF HALLER (1873–1960)

We wrześniu 1919 roku gen. Józef Haller został mianowany dowódcą Frontu Pomorskiego. 10 lutego 1920 roku w Pucku dokonał symbolicznych zaślubin Polski z Bałtykiem. Jego nowym przydziałem było dowództwo Frontu Północnego, lecz już w lipcu 1920 roku zmienił stanowisko. Wobec tragicznej sytuacji na froncie wojny z bolszewikami Józef Piłsudski mianował Hallera generalnym inspektorem Armii Ochotniczej. Nikt inny nie mógł lepiej i szybciej zmobilizować, zmotywować i rzucić na zagrożone odcinki tysiący ochotników. W swe 47. urodziny, 13 sierpnia 1920 roku, Haller pisał trafnie w rozkazie do podległych mu oddziałów: „Jutro zaczyna się decydująca bitwa o los wojny i Polski”. Ówczesny premier Wincenty Witos podkreślał, że historyczną zasługą Hallera było zaszczepienie wiary w zwycięstwo. Po wykonaniu zadań związanych z organizacją Armii Ochotniczej w sierpniu 1920 roku gen. Haller dowodził Frontem Północnym.

Virtuti Militari

GEN. DANIEL
KONARZEWSKI

**Polskie
zwycięstwo**
*dla wolności
Europy*

GEN. DANIEL KONARZEWSKI (1871–1935)

Tak o wojskach, które przybyły z Wielkopolski na wschód, by walczyć z bolszewikami, pisał rtm. Stanisław Rostworowski: „Na rynku stoją bataliony Wielkopolan. Karabiny w kozły ustawione. Żołnierz wspaniale ubrany i wyekwipowany przy taborach. Konie jak na pokaz. Porządek wzorowy. Od tych szeregów bije moc i pewność zwycięstwa. Pomimo ostrych marszów i ciężkiej bitwy zmęczenia nie znać – tacy gonić wroga potrafią”. Dowodził nimi gen. Daniel Konarzewski, były oficer carskiej armii, uczestnik wojny rosyjsko-japońskiej, żołnierz I Korpusu Polskiego na Białorusi. Po I wojnie światowej został zaproszony do Wielkopolski przez swojego dawnego zwierzchnika, gen. Józefa Dowbora-Muśnickiego, który został dowódcą powstańczych Wojsk Wielkopolskich. Konarzewski stanął na czele 1 Pułku, a potem 1 Dywizji Strzelców Wielkopolskich. Po wygranym powstaniu został ze swoimi ludźmi przerzucony na wschód. Wziął udział między innymi w zwycięskich walkach o Bobrujsk na Białorusi.

Virtuti Militari

KPT. JAN
KOWALEWSKI

**Polskie
zwycięstwo**

*dla wolności
Europy*

KPT. JAN KOWALEWSKI (1892–1965)

Kryptolog, poliglota, a do tego zagorzały miłośnik Arthura Conan Doyle’a i Edgara Allana Poe. Służył w Sztabie Generalnym, gdzie zajmował się radiowywiadem. Podczas jednego z nocnych dyżurów w jego ręce wpadły dwie rosyjskie depesze. Ponieważ miał sporo czasu, postanowił pogłównkować nad ich odszyfrowaniem. Szybko doszedł do wniosku, że autorzy musieli użyć w nich słowa „dywizja”. W rosyjskiej wersji językowej wyraz ten zawiera trzy samogłoski „i”. Kowalewski przewertował zapis w poszukiwaniu słów o takim samym układzie znaków, a potem w ich miejsce podstawiał litery. Podobnie uczynił z analogicznymi znakami w innych miejscach tekstu, po czym tę samą metodę zastosował w przypadku słowa „Odessa”, bo stamtąd została nadana depesza. I tak krok po kroku odkrył klucz do rosyjskich sekretów. Polacy w ciągu półtora roku odczytali kilka tysięcy szyfrogramów. Fakt ten miał kluczowe znaczenie dla zwycięstwa w Bitwie Warszawskiej. Po zakończonej wojnie wysłano go na Górny Śląsk – w III powstaniu śląskim był szefem wywiadu wojsk powstańczych.

Virtuti Militari

RTM. KORNEL
KRZECZUNOWICZ

**Polskie
zwycięstwo**
*dla wolności
Europy*

RTM. KORNEL KRZECZUNOWICZ (1894–1988)

Zachód słońca 31 sierpnia 1920 roku nie zakończył tego kolejnego krwawego dnia wojny polsko-bolszewickiej. W purpurowym świetle polscy kawalerzyści zobaczyli nagle jak ożyły lasy wokół wsi Komarów. „Las idzie!”, zakrzyknął rtm. Krzeczunowicz do swoich żołnierzy z 8 Pułku Ułanów im. ks. Józefa Poniatowskiego. W rzeczywistości Kozacy Budionnego ruszyli ławą na polskich ułanów. Po chwili zwolnili i zwarli szeregi. Ten moment wystarczył rotmistrzowi, który dał rozkaz do szarży. Rzucili się więc ułani 8 Pułku z rykiem na wroga. Rąbali i kłuli do ostatnich sił, biorąc odwet za wszystkie wcześniejsze klęski i okrucieństwa, których dopuścili się na ludności żołdacy Budionnego. Kozacka nawała zatrzymała się równie szybko, jak szybko ruszyła do ataku. Szarża porwała całą polską 1 Dywizję Jazdy do zwycięskiej walki z trzema dywizjami Budionnego.

Virtuti Militari

GEN. FRANCISZEK
LATINIK

**Polskie
zwycięstwo**

*dla wolności
Europy*

GEN. FRANCISZEK LATINIK (1864–1949)

Pochodził z Tarnowa i był zawodowym oficerem armii austriackiej, Wielką Wojnę rozpoczął jako dowódca 100 Pułku Piechoty, którego rekruci wywodzili się ze Śląska Cieszyńskiego. W styczniu 1919 roku płk Latinik, będąc dowódcą Wojskowego Okręgu, bronił tej krainy przed atakiem wojsk czeskich. Pod koniec lipca 1920 roku, mianowany jednocześnie na własną prośbę gubernatorem wojennym stolicy, dowodził 1 Armią osłaniającą przedpole Warszawy od Modlina do Góry Kalwarii. W przełomowym momencie bitwy o stolicę prowadził obronę Zegrza i Radzymina. Następnie we wrześniu, przeniesiony na południowo-wschodni teatr wojny, jako dowódca południowej grupy 6 Armii poprowadził ofensywę od Tarnopola do Płoskirowa (dzisiejszy Chmielnicki) na Podolu.

**Virtuti
Militari**

POR. EUGENIUSZ
MAŁACZEWSKI

**Polskie
zwycięstwo**

*dla wolności
Europy*

POR. EUGENIUSZ MAŁACZEWSKI (1897–1922)

O murmańczykach mówiono, że karabiny mieli rosyjskie i japońskie, żołd – francuski, mundury – angielskie, a orzełki i serca – polskie. Zarówno nieprzyjaciele – bolszewicy, jak i alianci, pod dowództwem których służyli nad Morzem Azowskim, nazywali ich Lwami Północy. Jednym z nich był por. Eugeniusz Małaczewski, którego wojenna zawierucha i rewolucja rosyjska rzuciły aż do Archangielska nad Morzem Białym. Tutaj przyłączył się do takich jak on oddanych sprawie polskiej. W styczniu 1919 roku murmańczycy odpłynęli do Francji i przeszli pod dowództwo gen. Józefa Hallera jako wódza naczelnego Wojska Polskiego we Francji. Por. Małaczewski walczył z Ukraińcami we wschodniej Małopolsce, a w następnym roku – na froncie wojny polsko-bolszewickiej. Pod koniec 1920 roku awansował na porucznika. Dwa lata po wojnie zmarł na gruźlicę. Swoje przeżycia wojenne zdążył jeszcze opisać w zbiorze nowel „Koń na wzgórzu”.

Virtuti Militari

POR. MAR. ROBERT
OSZEK

**Polskie
zwycięstwo**
*dla wolności
Europy*

POR. MAR. ROBERT OSZEK (1895–1938)

Do polskiej marynarki wojennej trafił z Kaiserliche Marine. Na początku wojny polsko-bolszewickiej był najmłodszym oficerem na kanonierce „Pancerny I” Flotylli Pińskiej. Jednostka ta wyróżniła się w zwycięskiej bitwie pod Czarnobyłem 27 kwietnia 1920 roku. W zwycięskim pojedynku polskiej „pancerki” odznaczył się właśnie Oszek, któremu wyznaczono rolę obserwatora artyleryjskiego. Prowizoryczny punkt obserwacyjny znajdował się na rozgrzanym i dymiącym kominie kanonierki. Mimo tych utrudnień zdołał naprowadzić skuteczny ogień na dwie kanonierki sowieckie. Było to kolejne tego dnia zwycięstwo „Pancernego I” po zatopieniu okrętu „Gubitelny”. Odwaga i umiejętności młodego oficera zostały zauważone, wysłano go z misją specjalną na rodzinny Śląsk. Tam przed wybuchem III powstania śląskiego stworzył jedyny w swym rodzaju oddział marynarzy wyposażony w samochody pancerne. Po powstaniu został awansowany na kapitana.

Virtuti Militari

PREZYDENT
SYMON PETLURA

**Polskie
zwycięstwo**
*dla wolności
Europy*

PREZYDENT SYMON PETLURA (1879–1926)

Od wczesnej młodości działał na rzecz niepodległej Ukrainy. Jego marzenie zaczęło się ziszczać po upadku caratu. W polityczno-militarnej zawierusze u schyłku I wojny światowej powstała Ukraińska Republika Ludowa. Wkrótce Petlura stanął na jej czele. Postanowił zawiązać sojusz z Polską. Młode państwa miały wspólnych wrogów: zarówno czerwonych, jak i białych Rosjan. W kwietniu 1920 roku Ukraińcy i Polacy podpisali w Warszawie porozumienie o granicach, parafovali konwencję wojskową, a żołnierze obydwu armii wzięli udział w zwycięskiej ofensywie na Kijów. Walczyli też ramie w ramie w trakcie bolszewickiego kontruderzenia, zapisując chlubną kartę podczas obrony Zamościa pod dowództwem gen. Marka Bezruczki, zasłużonego dowódcy 6 Siczowej Dywizji Strzelców. Nie zostali jednak dopuszczeni do polsko-bolszewickich rozmów pokojowych. Wkrótce republika ukraińska przestała istnieć. Po jej upadku Petlura mieszkał w Warszawie, potem w Paryżu. Zginął z rąk zamachowca.

**Krzyż
Symona
Petlury**

MARSZAŁEK
JÓZEF PIŁSUDSKI

**Polskie
zwycięstwo**

*dla wolności
Europy*

MARSZAŁEK JÓZEF PIŁSUDSKI (1867–1935)

Nie miał wątpliwości lord D'Abernon, brytyjski polityk, dyplomata i pisarz, który uznał Bitwę Warszawską za jedną z najważniejszych batalii w dziejach świata: „Gdyby Piłsudskiemu [...] nie udało się pod Warszawą powstrzymać tryumfalnego marszu Armii Czerwonej, przyniosłoby to fundamentalne zagrożenie całej zachodniej cywilizacji”. Piłsudski był w tym czasie naczelnym wodzem polskiej armii. Po początkowych sukcesach kierowane przez niego wojska znalazły się w głębokiej defensywie. Gdy latem 1920 roku Armia Czerwona stanęła pod Warszawą, Piłsudski postanowił zagrać *va banque*. Wbrew sugestiom wojskowych doradców zarządził plan ofensywy, który w szczególności technicznych dopracował szef Sztabu Generalnego gen. Tadeusz Rozwadowski. Zakładał on związanie bolszewickich wojsk na przedpolu Warszawy i uderzenie w ich odsłonięte skrzydło przez oddziały zgromadzone nad rzeką Wieprz. Marszałek sam stanął na czele kontratakujących wojsk i odniósł jeden z największych sukcesów w swojej polityczno-wojskowej karierze.

Virtuti Militari

POR. MICHAŁ
PIWOSZCZUK

**Polskie
zwycięstwo**
*dla wolności
Europy*

POR. MICHAŁ PIWOSZCZUK (1893–1974)

1 Pułk Czołgów w czasie wojny polsko-bolszewickiej odgrywał rolę straży pożarnej, którą rzucano na najbardziej zagrożone odcinki frontu. Służący w nim ludzie stanowili nowy typ żołnierza – połączenie zagończyka z mechanikiem. Takim był por. Michał Piwoszczuk. Kiedy nad ranem 23 lipca 1920 roku bolszewicy wdarli się na pozycje polskiej piechoty pod Kiełbasinem, pluton Piwoszczuka wjechał samorzutnie w kolumnę nieprzyjaciela i ogniem swych czołgów rozniósł ją doszczętnie. Pod Kuźnicą, gdy zapadł zmrok, Kozacy ruszyli do ataku, licząc na to, że wyrzną w pień polską piechotę i odpoczywające załogi „stalowych potworów”. Przeliczyli się! Czołgiści na rozkaz Piwoszczuka czuwali w swych wozach. Na pierwsze odgłosy szarży uruchomili silniki i FT-17 ruszyły do jednego z pierwszych nocnych ataków pancernych w historii! Kozacki atak załamał się zupełnie.

Virtuti Militari

GEN. TADEUSZ
ROZWADOWSKI

**Polskie
zwycięstwo**
*dla wolności
Europy*

GEN. TADEUSZ ROZWADOWSKI (1866–1928)

Jeden z ojców zwycięstwa w Bitwie Warszawskiej. Choć gen. Rozwadowski nigdy nie należał do faworytów Piłsudskiego, naczelny wódz przyznawał, że podołał on zadaniu ponad ludzkie siły. Był oficerem niezwykle doświadczonym. W armii Austro-Węgier doszedł do stopnia generała majora. Podczas I wojny światowej odegrał kluczową rolę w przełamywaniu rosyjskiego frontu pod Gorlicami. Jako generał Wojska Polskiego został bohaterem wojny polsko-ukraińskiej. Po zwycięskich walkach o Lwów objął stanowisko szefa Polskiej Misji Wojskowej w Paryżu. Piłsudski ściągnął go do kraju w krytycznym momencie wojny z bolszewikami. W lipcu 1920 roku Rozwadowski został szefem Sztabu Generalnego. Zdołał uporządkować chaotyczny odwrót polskich wojsk i przygotować je do kontruderzenia, które zadecydowało o rozstrzygnięciu Bitwy Warszawskiej. Plan operacyjny kontrofensywy zakładał uderzenie na Armię Czerwoną, prącą ku stolicy z północy, znad Wkry, i z południa, znad Wieprza.

Virtuti Militari

GEN. WŁADYSŁAW
SIKORSKI

**Polskie
zwycięstwo**

*dla wolności
Europy*

GEN. WŁADYSŁAW SIKORSKI (1881–1943)

Wspominał dowódca: „Piąta armia, jako twór ostatnich dni, nie posiadała tradycji bojowej. W tej chorej gromadzie ludzkiej trzeba więc było wskrzesić zamierającą duszę, trzeba ją było uleczyć i uczynić ją z powrotem zdolną do walki i czynu”. W sierpniu naczelne dowództwo postanowiło zreorganizować posiadane siły, które zostały podzielone na trzy fronty. Na północ od stolicy miał walczyć nowy związek operacyjny – 5 Armia. Na jej czele stanął gen. Sikorski, podczas wyprawy kijowskiej dowodzący Grupą Poleską. Teraz jego żołnierze nie tylko zdołali przetrzymać napór trzech bolszewickich armii, lecz także przeszli do kontrataku. Według Michaiła Tuchaczewskiego, dowódcy rosyjskiego Frontu Północnego, to właśnie postawa 5 Armii zdecydowała o klęsce podległych mu wojsk. „Jestem dumny, że dowodziłem oficerami, którzy dzieląc wszelki trud z żołnierzem, potrafili, jak sam widziałem, prowadzić boso pułk do ataku”, podkreślał po latach jej dowódca.

Virtuti Militari

KSIĄDZ IGNACY
SKORUPKA

**Polskie
zwycięstwo**
*dla wolności
Europy*

KSIĄDZ IGNACY SKORUPKA (1893–1920)

Był warszawiakiem, mieszkał w robotniczej dzielnicy Wola. W 1916 roku został wyświęcony na księdza w ówczesnej stolicy Rosji – Petersburgu. Trzy lata później znalazł się w Warszawie, gdzie został kapelanem u zakonnic. Pod koniec lipca 1920 roku zgłosił się do wojska i jako kapelan został przydzielony do 1 Batalionu 236 Pułku Piechoty Armii Ochotniczej, składającego się głównie z gimnazjalistów i studentów. 13 sierpnia batalion wymaszerował z Pragi i w Rembertowie został włączony do 36 Pułku Piechoty Legii Akademickiej. Wieczorem żołnierze dotarli do znajdującej się na linii frontu wsi Ossów. Ksiądz Skorupka zginął następnego dnia, prawdopodobnie ugodzony zabłąkaną kulą, gdy pochylał się nad ciężko rannym żołnierzem. Pośmiertnie nadano mu Order Virtuti Militari, jego śmierć zaś stała się ważnym składnikiem legendy o Cudzie nad Wisłą.

**Virtuti
Militari**

GEN. KAZIMIERZ
SOSNKOWSKI

**Polskie
zwycięstwo**
*dla wolności
Europy*

GEN. KAZIMIERZ SOSNKOWSKI (1885–1969)

Zdolny dowódca, ale też sprawny organizator – w wojnie z bolszewikami potwierdził tylko opinię, którą cieszył się już wcześniej. W maju 1920 roku na polecenie Piłsudskiego utworzył Armię Rezerwową, której uderzenie zdołało przyhamować zwycięski pochód oddziałów Tuchaczewskiego. Dało to polskim wojskom czas na przegrupowanie się i zorganizowanie obrony na przedpolu Warszawy. Ale Sosnkowski działał nie tylko na polu walki. Był także odpowiedzialny za gospodarkę wojenną państwa. Negocjował z Francuzami i Brytyjczykami pomoc dla Rzeczypospolitej, nadzorował tworzenie oddziałów rekrutujących się spośród Rosjan, którzy sprzeciwiali się zarówno bolszewikom, jak i wojskom białej Rosji, był w stałym kontakcie z Ukraińcami Petlury. Jako wiceminister, a następnie minister spraw wojskowych, był członkiem Rady Obrony Państwa i w sierpniu objął dowództwo obrony Warszawy, zajmował się koordynacją walk na linii Wisła – Wkra – Narew i w okolicach Radzyna.

Virtuti Militari

GEN. EDWARD
ŚMIGŁY-RYDZ

**Polskie
zwycięstwo**

*dla wolności
Europy*

GEN. EDWARD ŚMIGŁY-RYDZ (1886–1941)

W początkach maja 1920 roku przed gen. Rydzem przedelowały oddziały polskie i ukraińskie. Sojusznicy tryumfowali. Niedawno wkroczyli do Kijowa, skąd w popłochu wycofała się Armia Czerwona. Odnieśli największy sukces kolejnego etapu wojny przeciwko bolszewickiej Rosji: utrzymanie związanej sojuszem z Polską niepodległej Ukrainy. Zadanie to Piłsudski powierzył jednemu z najbardziej zaufanych oficerów i kiedy w 1917 roku trafił do niemieckiego więzienia, jego towarzysz walk został szefem Polskiej Organizacji Wojskowej. Teraz zdołał zająć Kijów. Wkrótce, wobec bolszewickiej kontrofensywy, musiał się z niego wycofać i kiedy Armia Czerwona zbliżała się do Warszawy, Śmigły-Rydz został dowódcą nowo utworzonego Frontu Środkowego. Po rozbiciu głównych sił bolszewickich podległe mu wojska ruszyły za nimi w pogoń. Po drodze zajęły m.in. Białystok, Grajewo i Grodno, odgrywając kluczową rolę w operacji niemeńskiej.

Virtuti Militari

GEN. STANISŁAW
SZEPTYCKI

**Polskie
zwycięstwo**

*dla wolności
Europy*

GEN. STANISŁAW SZEPTYCKI (1867–1950)

W marcu 1920 roku do Szeptyckiego pisał naczelny wódz: „Dał pan w ciągu swej służby w Armii Polskiej dziesiątki dowodów wysokiego poczucia obywatelskiego i istotnego ducha żołnierskiego, składając bez żadnego wahania i bezpretensjonalnie wszelkie względy personalne na rzecz dobra ogólnego”. Generał wojskową karierę zaczynał w austriackiej armii. Był komendantem Legionów Polskich, w niepodległej Polsce zaś objął stanowisko szefa Sztabu Generalnego. Kiedy wybuchła wojna polsko-bolszewicka został dowódcą Frontu Litewsko-Białoruskiego. Po jego rozwiązaniu kierował frontem grupującym trzy polskie armie, wreszcie Frontem Północno-Wschodnim. Podległe mu oddziały toczyły ciężkie boje nad Berezyną, zajęły Bobrujsk, długo też powstrzymywały na Białorusi bolszewicką ofensywę w kierunku Warszawy. Tuż przed Bitwą Warszawską Szeptycki, na skutek ciężkiej choroby, usunął się w cień, jego zasługi w wojnie polsko-bolszewickiej są jednak niepodważalne.

Virtuti Militari

PŁK NÁNDOR
TARÓCZY

**Polskie
zwycięstwo**
*dla wolności
Europy*

PŁK NÁNDOR TARÓCZY (1873–1973)

Był węgierskim oficerem piechoty, po zakończeniu I wojny światowej kierownikiem Komisji Likwidacyjnej węgierskiego Królewskiego Archiwum Wojskowości w Wiedniu, dotychczasowej stolicy cesarstwa austro-węgierskiego. W 1919 roku został jednocześnie współpracownikiem Oddziału II (wywiadowczego) Sztabu Generalnego nowego państwa węgierskiego, kierując odtąd jego biurem ewidencji w Wiedniu. Na tym stanowisku współpracował z polskim ataszatem wojskowym w stolicy Austrii. W krytycznych chwilach wojny bolszewickiej w lipcu 1920 roku zorganizował przewóz do Polski transportu amunicji, w czasie gdy Czechosłowacja zamknęła swe granice. W swych wspomnieniach napisał: „Kiedy przekazałem odpowiedź budapeszteńską [przedstawicielowi polskiemu w Wiedniu] Pöschkowi, ten z radości wprost rzucił mi się w objęcia i powiedział: »Polak Węgier dwa bratanki, jak do szabli tak do szklanki, do bogdanki«. Potem wszystko zostało załatwione na drodze dyplomatycznej”.

**Order
Żelaznej
Korony**

PREMIER
WINCENTY WITOS

**Polskie
zwycięstwo**

*dla wolności
Europy*

PREMIER WINCENTY WITOS (1874–1945)

W lipcu 1920 roku został premierem koalicyjnego Rządu Obrony Narodowej oraz zastępcą przewodniczącego Rady Obrony Państwa, czyli Józefa Piłsudskiego. Podniósł morale włościan, apelując o ich udział w odparciu bolszewików: „Gdyby zaszła taka potrzeba, musimy podjąć walkę na śmierć i życie, bo lepsza nawet śmierć niż życie w kajdanach, lepsza śmierć niż podła niewola”. Ze względu na obecność Piłsudskiego na froncie Witos w sposób naturalny jako premier krótko pełnił funkcję głowy państwa. To właśnie na jego ręce 12 sierpnia Piłsudski złożył dymisję ze stanowisk naczelnika państwa oraz naczelnego wodza, pozostawiając „prezydentowi rady ministrów” ostateczną decyzję co do swego losu. Witos jednak dymisji, mającej charakter dyplomatyczny, nie przyjął ani tego faktu nie rozgłosił. Urząd premiera złożył pół roku po zawarciu, kończącego wojnę, traktatu ryskiego, choć naczelnik państwa namawiał go by pozostał dalej na swoim stanowisku.

Order Orła Białego

KSIĄDZ JAN
ZIEJA

**Polskie
zwycięstwo**
*dla wolności
Europy*

KSIĄDZ JAN ZIEJA (1897–1991)

Był księdzem dwóch polskich diecezji, sandomierskiej i pińskiej, oraz krótko zakonnikiem, kapucynem. Syn ziemi kieleckiej, harcerz, judaista, ekumenista, społecznik, znany z „Kamieni na szaniec” kapelan Szarych Szeregów, Batalionów Chłopskich i Komendy Głównej Armii Krajowej, powstaniec warszawski, bojownik o powrót do Polski ziem zachodnich. Krótko po święceniach kapłańskich w 1919 roku zgłosił się na ochotnika do wojska i jako kapelan wziął udział w wojnie polsko-bolszewickiej w szeregach 8 Pułku Piechoty Legionów. Wspominał po latach, że właśnie wtedy, po jednej z bitew, straszny widok pobojowiska uczynił z niego całkowitego pacyfistę. Do śmierci uważał, że nie należy walczyć z wrogiem z bronią w ręku. Dwadzieścia lat później stanął do walki z Niemcami jako kapelan 84 Pułku Strzelców Poleskich. Przyjaciół wielu „grubych ryb”, typowany w czasie wojny na arcybiskupa warszawskiego, zmarł jako ociemniały, prosty ksiądz w zakładzie urszulanek szarych w Warszawie.

Virtuti Militari

GEN. LUCJAN
ŻELIGOWSKI

**Polskie
zwycięstwo**
*dla wolności
Europy*

GEN. LUCJAN ŻELIGOWSKI (1865–1947)

Miał za sobą służbę w armii rosyjskiej i dowodzenie polskimi formacjami na terenie Rosji w czasie Wielkiej Wojny. Ze swoją 4 Dywizją Strzelców Polskich, zwaną przez postrach, jaki siała wśród nieprzyjaciół, Dziką Dywizją, przedarł się wiosną 1919 roku z oblężonej przez bolszewików Odessy do Galicji Wschodniej. W wojnie polsko-bolszewickiej dowodził grupą operacyjną na Froncie Litewsko-Białoruskim, następnie 10 Dywizją Piechoty. Piłsudski napisał o nim, że „lepszy zawsze jest do użycia na froncie niż na tyłach”, i pod sam koniec wojny, w październiku 1920 roku dał mu zadanie specjalne: „wypowiedzenia posłuszeństwa” jemu samemu jako naczelnemu wodzowi. Stanąwszy na czele 1 Dywizji Piechoty Litewsko-Białoruskiej, Żeligowski „zbuntował ją” do zajęcia Wilna i Wileńszczyzny, aby proklamować utworzenie Litwy Środkowej. Dzięki tej akcji ukochana kraina i miasto Piłsudskiego wróciły do Rzeczypospolitej.

Virtuti Militari

J.P., „Do broni. Wstępujcie do armji ochotniczej!”

Władysław Skoczylas,
„Józef Piłsudski”

1920-2020

BITWA WARSZAWSKA

Autor nieznany, „Do broni!
Wróg u granic ojczyzny!”

1920-2020

BITWA WARSZAWSKA

**BRON PRZED
WROCIEM
TWA RODZINE!**

Edmund Bartłomiejczyk, „Bron przed wrogiem twą rodzinę!”

1920-2020

BITWA WARSZAWSKA

Felicjan Szczęsny Kowarski, „Do broni!
Wstępujcie do Wojska Polskiego!”

1920-2020

BITWA WARSZAWSKA

Leon Wróblewski, „Żołnierz polski nadzieją narodu, zbawcą ojczyzny”

1920-2020

BITWA WARSZAWSKA

Michał Boruciński,
„Józef Piłsudski”

1920-2020

BITWA WARSZAWSKA

Stanisław Sawiczewski, „Wstąp do wojska, broń ojczyzny” (gen. Józef Haller)

opracowanie:
Wojskowy Instytut Wydawniczy

fotografie:
Archiwum Akt Nowych
Centralne Archiwum Wojskowe
Narodowe Archiwum Cyfrowe
domena publiczna

strona tytułowa:
Grupa Historyczna Niepodległość 1863
i Stowarzyszenie Grupa Historyczna „Zgrupowanie
Radosław”, fot. Cezary Pomykało

HISTORIA
POLSKA
ZBROJNA